

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук

Лутковської Світлани Михайлівни

на дисертацію Бузенко Ірини Леонідівни

«Формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Розв'язання нагальних екологічних проблем довкілля та охорони здоров'я людини потребує трансформації політичних, економічних, соціокультурних та освітніх пріоритетів у характері стосунків людини з природою. Гуманітарно-освітня стратегія розв'язання цих проблем полягає в переосмисленні ролі й значущості вітчизняної системи освіти в становленні й розвитку еколого-валеологічної компетентності особистості майбутнього вчителя, спрямованої на забезпечення паритету суспільства та природи, гармонії людини й навколишнього середовища.

Екологічна та валеологічна компетентність, перетинаючись у структурі професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи, взаємно детермінуються, що активно впливає не лише на структуру особистісних і професійних якостей педагога, а й у межах професійно-педагогічної компетентності посилює їхній взаємозв'язок, формує еколого-валеологічний категоріальний апарат мислення майбутнього вчителя початкової школи, посилює розвиток педагогічної рефлексії, зумовлює здатність до аксіологічного осмислення своєї соціальної місії у вирішенні екологічних проблем, збереження та розвитку здоров'я учнів.

Стан еколого-валеологічної освіти й виховання учнів початкової школи значною мірою залежить від рівня сформованості відповідної компетентності вчителя та професійної готовності його до означеного напрямку педагогічної діяльності. Досягти цього можна шляхом формування еколого-валеологічної компетентності студентів педагогічного коледжу в процесі їхньої професійної підготовки. З огляду на це, актуальність дослідження Бузенко І. Л. сумнівів не викликає.

До найбільш істотних наукових результатів, отриманих Бузенко І.Л., належить: визначення та обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах (удосконалення змісту лекційних, практичних занять та педагогічної практики еколого-валеологічною інформацією відповідно до специфіки навчальної дисципліни; посилення прикладної спрямованості змісту фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи шляхом залучення студентів до еколого-валеологічної діяльності; зорієнтованість на розвиток у студентів потреби та практичної готовності до еколого-валеологічної діяльності в школі; використання сучасних освітніх технологій у процесі вивчення природничих дисциплін; активізація процесу формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій); розроблення етапів формування еколого-валеологічної компетентності студентів педагогічного коледжу в процесі професійної підготовки (спонукально-підготовчого, теоретико-накопичувального, творчо-практичного, оцінювально-результативного); розроблення критеріїв (сформованість позитивної мотивації до здійснення діяльності еколого-валеологічного спрямування; сформованість системи еколого-валеологічних знань; сформованість екологічно і валеологічно спрямованих умінь (практична готовність до еколого-валеологічної діяльності); сформованість важливих для еколого-валеологічної діяльності професійних й особистісних якостей) та рівнів (творчий, достатній, елементарний) еколого-валеологічної компетентності студентів педагогічного коледжу. Наукові положення, висновки та рекомендації у дисертації Бузенко І. Л. належним чином обґрунтовані. Про це свідчить аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій автора.

Дисертаційне дослідження ґрунтується на належній джерельній базі. У списку використаних джерел 236 найменувань, із них 5 – іноземною мовою. У процесі дослідження Іриною Леонідівною Бузенко було вдало визначено мету дослідження, яка полягає в теоретичному обґрунтуванні та

експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов, що забезпечують процес формування еколого-валеологічної компетентності студентів педагогічного коледжу в процесі професійної підготовки та методики їх реалізації. Відповідно до мети визначено чотири завдання дослідження, формулювання яких сумнівів не викликає.

Результати наукового дослідження Бузенко І.Л. можуть бути використані в навчально-виховному процесі педагогічних коледжів при підготовці майбутніх учителів початкової школи з метою розвитку їхньої еколого-валеологічної компетентності. Розроблені дисертанткою навчальні посібники та робочі зошити «Еколого-валеологічна компетентність майбутнього вчителя», «Безпека життєдіяльності та охорона праці», «Актуальні проблеми гігієни та екології людини», «Зошит для практичних робіт з основ загальної екології», «Зошит для практичних робіт з основ валеології» та методичні рекомендації можуть бути використані з метою підвищення ефективності формування еколого-валеологічної компетентності студентів педагогічного коледжу.

Позитивно, що основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 31 наукових працях, зокрема: 9 статей – у провідних наукових фахових виданнях України, 2 – у закордонних періодичних виданнях, 11 тез – у матеріалах конференцій, 1 – в збірнику наукових праць; 4 навчально-методичних посібники, 2 методичні рекомендації.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел до кожного розділу та додатків, у яких подано авторські й адаптовані до проблеми дисертації методики діагностики досліджуваної еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

У першому розділі дисертації «Теоретичні основи проблеми формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки» розглянуто базові поняття дослідження; висвітлено формування еколого-валеологічної компетентності особистості як

актуальну проблему педагогічної науки та практики; еколого-валеологічну компетентність особистості в контексті дефінітивних підходів; особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах.

Заслуговує на схвалення чітко визначена автором теоретико-методологічна основа дослідження формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи, а саме, такі підходи: компетентнісний, що орієнтує вчителя початкової школи на формування в учнів екологічних і валеологічних знань, способів діяльності та ціннісного ставлення до природи і власного здоров'я за рахунок підсилення світоглядної, прикладної й практичної складових початкової освіти, а також урахування життєвого досвіду школярів молодших класів; особистісно-діяльнісний, котрий обґрунтовує вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи з позицій особливостей їхнього психічного розвитку, принципів особистісно-орієнтованого навчання, а також технологій формування еколого-валеологічних знань, відповідних умінь і досвіду еколого-валеологічної діяльності; особистісний підхід зумовлений тим, що процес формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх педагогів трактується з урахуванням особистісної позиції кожного з учасників процесу; аксіологічний підхід, що розкриває сутність еколого-валеологічних цінностей як складової професійної компетентності, дає можливість визначити перелік еколого-валеологічних цінностей, котрими мають оволодіти майбутні педагоги; системний підхід, який передбачає дослідження еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи не ізольовано, як автономну одиницю, а передусім як взаємодію і зв'язки різних компонентів цілого, знаходження в системі цих відносин провідних тенденцій та основних закономірностей.

Не викликає заперечень авторське формулювання ключового поняття дослідження.

У *другому розділі* «Діагностика еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи» визначено структуру, компоненти, критерії та рівні еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів

початкової школи; описано організацію дослідження стану еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи; представлено результати констатувального дослідження рівнів еколого-валеологічної компетентності студентів педагогічного коледжу.

Визначена автором структура, компоненти, критерії та рівні еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи є належним чином обґрунтовані й заперечень не викликають.

Заслуговує на схвалення здійснений дисертанткою аналіз результатів, одержаних на констатувальному етапі дослідження, який дав змогу визначити низку проблем і негативних тенденцій у становленні еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи: відносно стійкий професійний інтерес студентів до еколого-валеологічних проблем, але водночас недостатня спрямованість на формування власної еколого-валеологічної компетентності; відсутність взаємозв'язку між успішною навчальною діяльністю та подальшою можливістю успішної еколого-валеологічної професійної діяльності, абстрактне бачення майбутньої професійної діяльності; невпевненість студентів у власних професійних можливостях, низька самооцінку власної еколого-валеологічної компетентності.

У третьому розділі «Обґрунтування й експериментальна перевірка організаційно-педагогічних умов формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки» представлено організаційно-педагогічні умови та модель формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки в педагогічних коледжах; описано організацію та перебіг формувального етапу експерименту; визначено ефективність дослідно-експериментальної роботи.

Заслуговує на схвалення модель формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи, що об'єднує чотири блоки (цільовий, змістовий, операційний, результативний), котрі мають логічний взаємозв'язок і містять систему взаємопов'язаних елементів.

Позитивно, що автором чітко описано методику реалізації організаційно-педагогічних умов формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи, визначено мету, завдання кожного етапу й описано конкретні методи, прийоми, форми, засоби, які при цьому використовувалися.

Отримані результати дослідження підтвердили ефективність запропонованої І.Л. Бузенко методики реалізації організаційно-педагогічних умов формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Робота оформлена належним чином. У мовностилістичному аспекті враховано особливості наукового стилю мовлення. Чітку логічну структурованість роботи забезпечують відповідні висновки та узагальнення.

Загалом позитивно оцінюючи ~~рецензовану~~ кандидатську дисертацію Бузенко Ірини Леонідівни «Формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах», висловимо деякі зауваження та побажання:

1. Вважаємо, що варто було конкретизувати, яким саме матеріалом автор доповнювала зміст лекційних, практичних занять та педагогічної практики еколого-валеологічною інформацією відповідно до специфіки навчальної дисципліни.

2. Однією з визначених дисертантом організаційно-педагогічних умов є активізація процесу формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Доречним було б, на нашу думку, більш повно представити обґрунтування цієї умови, описати більше технологій, які використовували.

3. У описуванні формувального етапу педагогічного експерименту варто було, на наш погляд, більше звернути уваги на специфіку вчителів саме початкової школи.

4. В авторській моделі формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи варто було детальніше представити форми і методи щодо кожного етапу реалізації визначених організаційно-педагогічних умов.

5. Науково-методичні рекомендації щодо формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи варто було видати окремою збіркою.

Однак зазначені недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Бузенко Ірини Леонідівни, якій притаманні оригінальність, наукова новизна, високий теоретико-методологічний рівень, глибина підходів до визначення сутності та змісту основних понять дослідження.

Таким чином є всі підстави стверджувати, що подане до захисту дисертаційне дослідження Бузенко Ірини Леонідівни «Формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (пп. 9, 11-14), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор Ірина Леонідівна Бузенко, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри годівлі сільсько-
господарських тварин та водних біоресурсів
Вінницького національного
аграрного університету

Лутковська С. М.

Особистий підпис
засвідчую

А.А. Красносельська